

De Boeddha van Gustave Flaubert.

Iedere liefhebber van het werk van Flaubert kent wel het verhaal van Julian Barnes over **Flauberts papegaai**. Iets soortgelijks doet zich voor bij de Boeddha van Flaubert.

Emile Zola schrijft in zijn in 1881 uitgebrachte werk: **Les romanciers naturalistes** twee maal over een boeddhabeeld van Flaubert:

“Na de oorlog (maar feitelijk pas in 1869) ging hij wonen aan de Rue Murillo; zijn woning samengesteld uit drie kleine vertrekken, op de vijfde verdieping, bood uitzicht op het park Monceau, een prachtig uitzicht, dat hem had doen besluiten hij had slechts een Arabisch zadel, meegebracht uit Africa, en een Boeddha van verguld karton gekocht bij een uitdrager in Rouen.”

In 1875 zegt Flaubert de huur op en dan schrijft Zola:

“Daarna verhuisde Flaubert nog een keer en ging wonen op de rue Faubourg-Saint-Honoré. ...Dit appartement was veel ruimer, maar de vensters keken uit op een zee van daken, bezaaid met schoorstenen. Flaubert nam zelfs niet de moeite het te laten stofferen. Hij sneed simpelweg de gordijnen voor de deuren uit zijn oude wandbespanning. De Boeddha werd op de schoorsteen geplaatst en de middagen begonnen weer in de witte of goudkleurige salon, waar men de leegte voelde, een provisorische vestiging, een soort van kampement.”

Ook Guy de Maupassant maakt er melding van:

“... zijn vergulde Bouddha duidelijk aanwezig op de werktafel, kijkend met geloken ogen, in zijn goddelijke en aardse onbeweeglijkheid,”

Uit deze beschrijvingen blijkt in ieder geval dat het boeddhabeeld een belangrijke plaats innam in het leven van Flaubert.

Op een oude, ongedateerde foto van het paviljoen in Croisset staat een kast met daarin een boeddhabeeld.

Op blz. 149 van het Pléiade-Album Flaubert staat een tekening van het paviljoen van Adolphe Lecomte met in de vensterbank een soortgelijk beeld.

Hoewel beide afbeeldingen niet scherp zijn, lijkt het in beide gevallen om dezelfde Boeddha te gaan.

In het Pléiade -Album staat echter op blz. 174 een foto van een geklede Boeddha, waarvan de uitvoering verfijnder lijkt. De Boeddha heeft zijn rechter hand omlaag met de vingers naar beneden en de handpalm naar het lichaam gekeerd. Deze houding wordt Akshobhaya genoemd.

Het is niet met zekerheid te zeggen of het om hetzelfde boeddhabeeld gaat.

In de correspondentie van Flaubert komt het boeddhabeeld twee keer voor.

Op 3 juni 1859 schreef hij vanuit Parijs aan zijn nicht Caroline: *“Ik ben heel verdrietig door de averij die mijn Boeddha heeft opgelopen. Een boek van het voetstuk is verbrokken en een vleugel aan de arm is verdwenen. – Waar is het afgebroken stuk ?*

De werkkamer van Flaubert in het grote huis in Croisset met het boeddhabeeld op een prominente plaats

Vervolgens schreef hij op 14 maart 1880, dus heel kort voor zijn overlijden, vanuit Croisset eveneens aan Caroline: *“Vergeet niet mijn Boeddha te laten repareren.”*

Na het overlijden van Flaubert op 8 mei 1880 werd door notaris Bidault op 20 t/m 22 mei 1880 een uitvoerige inventarisatie gemaakt van alle goederen die in het grote huis in Croisset aanwezig waren. Hierin is opgenomen *“in de werkkamer met 5 ramen aan de tuinzijde op de eerste etage: een chinees beeldje van karton (une statuette chinoise en carton)*. Het is zeer waarschijnlijk dat hiermee het Boeddha-beeld wordt aangeduid. Kennelijk heeft Flaubert het beeld bij zijn laatste verhuizing vanuit Parijs weer meegenomen naar Croisset.

In het werk van Flaubert komt Boeddha slechts een keer voor, namelijk in de **Verzoeking van de heilige Antonius**.

Louis Couperus vertaalde in 1896 deze passage als volgt:

“Een Man naakt, gezeten in het midden van het strand, de beenen gekruist.

Een groote glorie trilt, hangende achter hem. De kleine krullen van zijn haar, zwart met blauwen weërschijn, omkruiwen symmetrisch een vebooging aan zijn schedel. Zijn zeer lange armen, vallen recht tegen zijn zijden aan. Zijne twee handen, de palmen open, rusten plat op zijne dijen. De zolen van zijn voeten vertoonen twee zonnen; en hij blijft geheel roerloos,

....
“

De vertaling van Hans van Pinxteren uit 1997 luidt als volgt:

“EEN NAAKTE MAN .. de benen gekruist. Groot en zinderend staat een halo achter hem. Zijn zwarte blauwglanzende kroeshaar omkranst gelijkmatig een knobbel op zijn schedel. Zijn zeer lange armen hangen langs zijn zijden af. Zijn handen rusten met de palmen open. Plat op zijn dijen. Op zijn voetzolen staan twee zonnen afgebeeld en hij zit onbeweeglijk”

We mogen veronderstellen dat het beeld voor Flaubert een belangrijke (gevoels)waarde had, ondanks dat het in zijn werk slechts een keer voorkomt.

Geraadpleegde literatuur:

- Dominique Camus, *Le guide des maisons d'artistes et d'écrivains*, 1995
- D. Fauvel & M. Desportes: *L'inventaire apres décès des biens de Gustave Flaubert*, Bulletin des Amis de Flaubert et de Maupassant No 8 – 2000
- Gustave Flaubert, *Correspondence V*. Gallimard, 2007
- Album Flaubert; Gallimard, 1972
- Emile Zola, *Les romanciers naturalistes*, 1881

Diederik Jansen, Berneuil, 2016